

nr 2018

код екземпляра

863454

✓

кр - 1 + 1 Т

Ма - 1

ФІ - 1

nr 2017

З 78-3174

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ СЛІДЧИХ КАДРІВ ДЛЯ МВС УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ
З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ
(ГРОМАДСЬКА ЦИВІЛЬНА СЛУЖБА)

ХАРКІВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ГРОМАДСЬКЕ ФОРМУВАННЯ
З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

«Сучасний стан та перспективи розвитку сектору безпеки України: публічно-приватні аспекти»

**Збірник наукових праць за матеріалами
III Міжнародної науково-практичної конференції
(16 квітня 2015 року)**

Харків
«Плеяда»
2015

363138

Підсумовуючи наведене вище, можна дійти висновку, що інформаційна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави в інформаційній сфері, обумовлений відсутністю недопустимого ризику заподіяння шкоди людині та держави в цілому. Досягнення необхідного рівня інформаційної безпеки можливе за умови встановлення у чинному законодавстві обмежень щодо здійснення тих видів господарської діяльності, які негативно впливають на інформаційну сферу, погіршуючи її стан, а також запровадження контролю за дотриманням встановлених законодавством обмежень.

Оскільки інформаційна безпека може забезпечуватись широким колом засобів і заходів, застосування яких врегульоване нормами різних галузей законодавства, виникає необхідність визначити, які саме відносини у сфері забезпечення інформаційної безпеки можуть складати предмет адміністративно-правового регулювання.

Обов'язковими учасниками адміністративних правовідносин у сфері забезпечення інформаційної безпеки мають бути управлінські інститути публічної влади, їх посадові особи, діяльність яких має реалізуватись шляхом використання приписів, встановлення обов'язків, заборон, надання дозволів. Предмет адміністративно-правового регулювання та об'єктом дозвільної системи є ті види господарювання, внаслідок здійснення яких може бути завдана шкода інформаційному середовищу.

Дозвільна система повинна бути зорієнтована на забезпечення належного стану захищеності життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави в інформаційній сфері. Основним завданням перед суб'єктом публічної адміністрації повинно стояти завдання удосконалення правового регулювання надання дозволів для здійснення відповідних дій (діяльності) у сфері інформаційної безпеки з метою збереження та раціонального використання інформації.

МАТЮХІНА НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри адміністративного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ПРИВАТИЗАЦІЯ БЕЗПЕКОВОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ:
СУТНІСТЬ ТА ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ**

В умовах пошуку найбільш дієвих шляхів забезпечення національної безпеки, реформування органів сектору безпеки все частіше увагу політиків, фахівців з безпекового напрямку, дослідників та громадськості привертає проблема залучення недержавних суб'єктів до виконання окремих завдань щодо надання військових та охоронних послуг, правового регулювання цієї діяльності. Значною мірою це є відбиттям процесів, які набули/ або набувають активного розвитку за останні десятиріччя у багатьох країнах світу щодо делегування приватним військовим та охоронним компаніям (далі – ПВОК) виконання функцій у військовій та правоохоронній сферах, які раніше відносились до виключної компетенції держав. У даному випадку мова йде про тенденцію приватизації військової та правоохоронної (безпекової) функцій держави. За висновками експертів тенденція включення суб'єктів приватного права у процес реалізації державних функцій за сучасних умов набуває вже сталого характеру.

Для підтвердження наведених положень звернемось до Рекомендацій Парламентської Асамблеї Ради Європи (Рекомендація 1858 (2009) «Приватні воєнізовані та охоронні фірми та зменшення державної монополії на використання сили», де, поряд з іншим, звертається увага на те, що в останні роки спостерігається зростаюча тенденція залучення приватних компаній до виконання різноманітних завдань у військовій та охоронній сферах, які традиційно були прерогативою державних суб'єктів. Згідно п. 5 Рекомендацій приватизація військового і охоронного апарату підриває традиційну позицію держави як єдиного суб'єкта, якому обґрунтовано і законно дозволено застосовувати силу як всередині, так і за межами держави. Це створює важливий виклик сучасним демократіям, оскільки право використовувати силу

переходить від держави, гаранта суспільних інтересів, до приватних суб'єктів, які керуються корпоративними інтересами. За цих умов Парламентська Асамблея вважає вкрай необхідним визначення сфер внутрішньої і зовнішньої безпеки, які повинні залишитися функціями виключно держави і, які є за своїм характером «притаманними уряду», забезпечити стандартизацію принципів для гарантування монополії держави на застосування сили, запровадити системи реєстрації та ліцензування ПВОК та інше.

У зв'язку з поширенням практики залучення приватних структур до реалізації завдань у військовій та правоохоронній сферах актуалізується проблема визначення та законодавчого закріплення статусу ПВОК, відповідальності як держави при делегуванні традиційно державних функцій ПВОК, так і приватних компаній за виконання цих функцій та вирішення багато інших не менш важливих питань. В той же час, відзначимо, що за сучасних умов правові засади діяльності ПВОК створені національним законодавством незначної кількості країн. У більшості випадків діяльність ПВОК будується на основі саморегулювання та здійснюється у межах корпоративних Кодексів поведінки та діяльності ПВОК.

Важливого значення з точки зору дослідження проблеми приватизації функцій держави, пов'язаних із застосуванням сили, має питання про те, чи існують ключові державні функції, які мають виключно державний характер і не можуть бути передані у приватний сектор. Вважається, що деякі функції являють собою саму суть повноважень держави (у тому числі – повноваження, пов'язані із застосуванням сили), тому вони не підлягають приватизації. Більш того, обґрунтовується необхідність визначення та нормативного закріплення «ключових функцій» державних органів, які не підлягають приватизації.

Звернемось до проекту Конвенції про приватні військові та охоронні компанії, підготовленої у межах роботи Робочої групи ООН з питань про використання найманців як засобу порушення прав людини та протидії здійсненню права народів на самовизначення, яка була офіційно опублікована Радою з прав людини у липні 2010 року. Метою Конвенції є встановлення мінімальних міжнародних стандартів для регулювання державами-учасниками діяльності ПВОК та їх персоналу. У преамбулі документу з поміж іншого виражається занепокоєння у зв'язку із збільшенням кількості випадків делегування суто державних функцій, що підриває здатність будь-якої держави зберігати своє монопольне право на законне застосування сили. Однією із цілей Конвенції є визначення функцій, які є виключно державними функціями і не можуть бути приватизовані за жодних обставин (передані на аутсорсинг). Згідно ст. 9 Проекту такими функціями є: безпосередня участь у військових діях, проведення бойових операцій, захоплення полонених, законотворча діяльність, шпигунство, стратегічна розвідка, передача знань, які можуть бути використані з військовими цілями та з метою забезпечення безпеки і підтримання порядку, застосування зброї масового ураження та здійснення інших видів діяльності, пов'язаною з цією зброєю, здійснення поліцейських повноважень, передусім повноважень щодо арешту або затримання, включаючи проведення допиту затриманих [1].

Відзначимо, що деякі військові експерти Збройних Сил США ще у 2001 році виступили із пропозицією щодо створення групи «генерального контролера», яка мала б визначати доцільність делегування державних функцій у військовій сфері приватним структурам, а також перевіряти виконання укладених контрактів. Намагаючись визначити законодавчі межі приватизації окремих функцій у сфері оборони та військової безпеки, у США була розроблена «концепція функцій, які органічно властиві державі».

Завершуючи відзначимо, що процеси, що сьогодні відбуваються у безпековій сфері і які пов'язані із приватизацією окремих функцій, складно оцінити однозначно. Вони безсумнівно мають об'єктивний характер, зумовлені цілою низкою змін, що мали місце у політичній та соціально-економічній сферах (причому, не тільки на рівні окремих держав). В той же час, ці процеси призводять до трансформації ролі держави в системі забезпечення безпеки, зміни ustalених підходів до реформування сектору безпеки, парадигми безпекової діяльності. У свою чергу, це зумовлює необхідність пошуку шляхів забезпечення балансу публічних та приватних інтересів у сфері безпеки, актуалізує проблему правового регулювання діяльності ПВОК, вироблення критеріїв допуску приватних структур до надання безпекових послуг, встановлення

дієвого механізму державного контролю за їх виконанням тощо. У даному випадку повною мірою погоджуємося із авторами Проекту Модельного Закону «Про приватні військові та охоронні компанії» (розроблений Товариством міжнародного права штату Вісконсін, США), які зазначали, що оскільки за сучасних умов послуги ПВОК у частині виконання основних державних функцій користуються настільки великим попитом, що їх заборона не уявляється можливою з практичної точки зору, розробка нормативного акту є більш реалістичним підходом до питання діяльності ПВОК, прав людини, державного суверенітету та державної монополії на законне застосування сили. Грунтовний нормативно-правовий акт не тільки підвищить захист прав цивільного населення, але й захист держави від посягань ПВОК на монопольне право застосування сили, закріплене за державою [2].

Список використаних джерел:

1. Доклад Рабочей группы по использованию наемников как средства нарушения прав человека и противодействия осуществлению права народов на самоопределение. Совет по правам человека, 15 сессия, 5 июля 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.ohchr.org/english/issues/mercenaries/docs/A.HRC.15.25_ru.pdf

2. Проект Модельного закона [о частных военных и охранных компаниях], разработанный Обществом международного права штата Висконсин (WILS) / А. Г. Волеводз, В. А. Волеводз // Международное уголовное право и международная юстиция. – 2009. – № 2. – С. 4-10. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.mgimo.ru/files/115295/115295.pdf>

МЕХ ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Сучасний стан реформування сектору безпеки України направлений на реалізацію принципів, закладених в Основному Законі держави [1]. Так, до пріоритетних напрямів в організації безпекових інституцій покладено визнання, дотримання та захист прав і свобод людини і громадянина. В той же час людина, її права та свободи виступають вищою цінністю.

Треба відзначити, що з давніх часів органи внутрішніх справ (назви, звісно, у кожній країні у різні історичні віхи – різні, більш того, різні структурні елементи: поліція та ін.) були основним елементом у системі органів, які забезпечували безпеку людини і громадянина. Свій розвиток поліцейська діяльність отримала ще у XIV столітті у Франції і Німеччині, коли став активно вживатися сам термін «поліція» (фр. police) – орган державної влади (система державних органів), що займається охороною громадського порядку і боротьбою з правопорушеннями, в тому числі зі злочинністю. Сьогодні органи внутрішніх справ знаходяться на етапі системно-структурних перетворень, оскільки будучи органами, покликаними забезпечувати безпеку, вони потребують постійного оновлення, пошуку шляхів вирішення проблем, які існують у державі. В той же час ці проблеми знаходяться у стані постійних змін, обумовлених їх генезою. Так, як приклад, зазначимо, що не у всіх країнах поліція входить до складу Міністерства внутрішніх справ (поліція може входити до складу Міністерства юстиції (Швеція); поліція може входити до складу самостійного адміністративного органу (національного поліцейського агентства); поліція може бути самостійним органом; поліція може входити до складу правоохоронного органу з більш широкими повноваженнями; поліція може мати статус міжнародної – міжнародна кримінальна поліція (Інторпол), тощо). Все це залежить від особливостей держави, від форми державного устрою, політичного режиму. Незважаючи на досить різні точки зору щодо структурно-функціональних елементів цих органів, на сьогодні склалася тенденція визнання

цими органами загальноєвропейських правових принципів діяльності, яким повинні слідувати зазначені структури.

В юридичній літературі проблематика правового регулювання та відповідності європейським стандартам не є новою. Але тут потрібно зазначити, що саме правове регулювання в суспільстві здійснюється за допомогою певних механізмів. Так, О. Скакун вважає, що під механізмами правового регулювання слід розуміти різні елементи правової системи, які здійснюють регулятивний вплив на суспільство. Це певна, взята у єдності, сукупність правових засобів, способів та форм, за допомогою яких нормативність права забезпечує впорядкування суспільних відносин, відповідає інтересам суб'єктів права, вирішує конфлікти, сприяє досягненню соціального компромісу в правовій сфері. Саме наведений підхід до механізму правового регулювання висловлюють С. Бобровник та Н. Оніщенко, пропонуючи відмовитись від розуміння даного механізму тільки як діяльності законодавця, котрий формує норму права, надає їй уповноважуючого, зобов'язуючого чи забороняючого характеру, та лише як виконання правового припису, підпорядкування забороні суб'єктами, яких цей припис стосується. При односторонньому підході до механізму правового регулювання нанівець зводиться мета та цілі правового регулювання, не враховуються різні фактори, які впливають на процес зазначеного регулювання [2]. Отже, розгляд декількох визначень цієї категорії дозволяє дійти висновку, що в цілому під механізмом правового регулювання можна розглядати сукупність юридичних засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини.

Відносно категорії «забезпечення», то за загальним правилом під ним розуміється сукупність методів та засобів, направлених на досягнення поставленої мети. Отже, виходячи із цього, ми можемо казати про забезпечення безпеки як про систему правових та організаційних заходів, які здійснюються уповноваженими на те суб'єктами на досягнення поставленої мети – захисту та охорони людини і громадянина. Варто також зазначити, що міжнародне законодавство стоїть на позиції, що в в будь-якому випадку, в незалежності від виду безпеки незмінним залишається об'єкт забезпечення безпеки – населення.

Поряд із загальноприйнятим визначенням «забезпечення безпеки» у юридичній науці зустрічається проблематика «забезпечення правопорядку». У даному випадку категорія «правопорядок» забезпечується самою владою, тобто влада визначає системи забезпечення безпеки, юридичні засоби такого забезпечення, здійснює неприривну охорону та захист прав та свобод людини і громадянина. В адміністративно-правовій літературі «правопорядок» найчастіше уживається як синонім «громадського порядку».

На сьогодні важливо визначити, що саме діяльність органів внутрішніх справ сприяє реалізації гарантій, які надає своїм громадянам правова держава. Тому саме на ці органи покладається велика відповідальність. Сама «безпека» проходить «червоною смугою» через всі гарантії: соціальні, економічні, політичні, духовно-культурні, адміністративно-процесуальні та ін. У зв'язку із цим у розвинутих країнах пріоритетне місце у відносинах «громадянин – орган державної влади (у першу чергу – правоохоронний)» займає ступінь довіри громадянина до останнього.

Цей курс і було взято нашою державою в розрізі реформування органів внутрішніх справ. Сучасна правова доктрина України до недавнього часу заперечувала наявність поліцейського права, це було, більшою мірою, предметом дискусій в адміністративному праві. Сьогодні в рамках реформування органів правопорядку вперше в історії незалежної України було зареєстровано законопроект про поліцію, який відповідає вимогам громадського суспільства та міжнародним стандартам щодо механізму забезпечення, в тому числі, безпеки людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Зайчук О.В., Н.М.Оніщенко. Теорія держави і права. Академічний курс [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/1203.htm